

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ДИСЕРТАЦІЙ: АКЦЕНТИ ТА ПОРАДИ

Холявко В. В.

*кандидат технічних наук, доцент,
вчений секретар*

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

На разі розвинуті економіки світу стоять на порозі переходу від інформаційного суспільства до суспільства знань, ключовим елементом якого є володіння та активне використання нових наукових знань. Саме тому попит на висококваліфіковану наукоємну працю постійно зростатиме. Наука й продукувані нею знання є центральною ланкою забезпечення економічного зростання сучасної держави. В цій парадигмі доктор філософії, як не просто носій знань, а людина, що здатна створювати нові знання є дуже востребуваним. Документальним підтвердженням наявності такої кваліфікації є диплом, саме тому знання щодо порядку дії для його отримання дуже актуальні.

Захист дисертаційної роботи є фінальною процедурою процесу навчання в аспірантурі. Згідно з Постановою КМУ № 261 [1, п. 25] вона має починатися не пізніше ніж протягом 9 місяців до завершення терміну навчання. Для забезпечення вчасної підготовки дисертаційної роботи аспіранту варто дотримуватися індивідуального плану наукової роботи. Додатково з науковим керівником можна створити графік готовності розділів дисертації.

Стосовно готовності роботи до захисту – то згідно з нормативними документами це, в першу чергу, визначає науковий керівник [1, п. 25]. Для верифікації цього доцільно здійснювати до старту процедури захисту дисертації «передзахист» – тобто виступ аспіранта з доповіддю на науковому семінарі кафедри. Це можна робити як окремим заходом, так і в рамках щорічного звітування аспірантів. За результатами такого виступу наукова спільнота кафедри може порадити аспіранту внести якісь корективи до роботи, змінити акценти, або, навіть, тему роботи, доповнити, або, навпаки, зменшити кількість результатів, що виносяться на захист, надати рекомендації щодо формулювання пунктів наукової новизни тощо. Якщо такий виступ буде зроблений на початку четвертого року навчання, то це дозволить аспіранту якісно та в спокійному режимі підготуватися до процедури захисту.

Якщо до терміну подачі дисертації до захисту робота не готова, можна вирішити цю проблему декількома шляхами.

По-перше, аспірант може відрахуватися за власним бажанням, або бути відрахованим за невиконання індивідуального навчального плану. Це доречно робити після останнього звітування, якщо воно заплановане таким чином, щоб аспірант мав 9 місяців для захисту дисертації після поновлення.

По-друге, за наявності поважних причин [2, розділ V, п. 2] аспірант може піти у академвідпустку, протягом якої дороблювати дисертацію (якщо це не вимагатиме виконання досліджень в лабораторіях ЗВО).

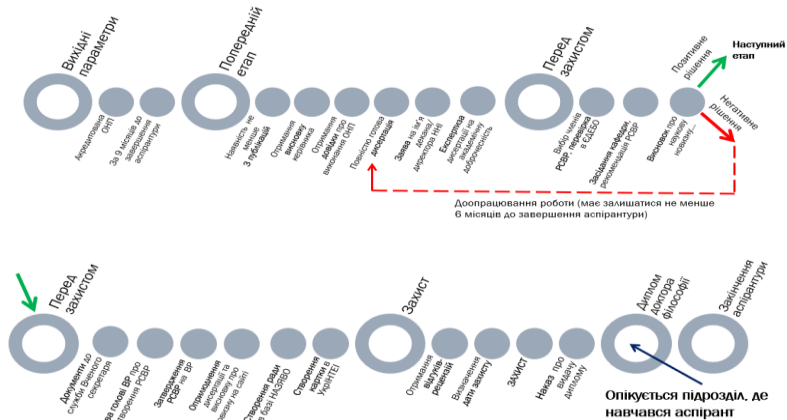
По-третє, якщо засідання кафедри, на якому визначалася наукова новизна та практична значимість дисертаційного дослідження вирішить, що недоліки в роботі є невеликими, то аспірант має можливість доопрацювати дисертацію і вийти на захист повторно, але не пізніше ніж за 6 місяців до завершення навчання [1, п. 26]).

По-четверте, можна нічого не робити. Тоді аспірант буде відрахований після закінчення терміну навчання. Згідно Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії [1, п. 29] такі аспіранти можуть повторно вступити на навчання, але щодо можливості повторного вступу на контрактній основі, то на разі діють певні обмеження [3].

В будь-якому випадку, закінчення аспірантом навчання без захисту дисертації є негативним явищем для всіх учасників освітнього процесу, тому варто вживати заходів щодо вчасного попередження та недопущення таких подій.

Сама процедура публічного захисту дисертації є багатоступеневим процесом, загальну схему якого наведено на рис. 1. Основа успішного проходження всіх етапів – чітке розуміння послідовності дій та дотримання термінів їх реалізації.

Одним з важливих моментів є правильний вибір членів разової спеціалізованої вченої ради, виходячи з наявності в них статей з тематики дисертації. Аналіз інформаційної системи НАЗЯВО показує, що більшість зупинок МОН України дії РСВР стосувалося саме невідповідності праць членів ради тематики дисертації аспіранта. Пропозиції щодо складу РСВР напрацьовуються на кафедрі, де навчається аспірант консенсусним рішенням наукового керівника, завідувача кафедри, гаранта ОНП. Також можна залучати до обговорення й інших фахівців.

Рис. 1. Загальна схема процесу захисту дисертації доктора філософії

Відповідність праць члена ради тематиці досліджень здобувача ступеня доктора філософії відповідно до вимог Порядку присудження ступеня доктора філософії [4, п. 14–16] визначається аналізом кожної з трьох публікацій за потрійним критерієм, до якого входить дата друку, тип праці та характеристики самої публікації, серед яких не лише перелік ключових слів, а й назва публікації та анотація. За потреби може аналізуватися й повний текст статті, якщо занадто коротка анотація не дозволяє повноцінно встановити її відповідність тематиці дисертаційного дослідження. Саме такий розгляд праць колег дозволить створити компетентну РСВР та успішно здійснити процедуру захисту.

В процесі обговорення складу РСВР варто перевірити наявність її членів в базі даних ЄДЕБО для уникнення затягування процедури створення ради внаслідок необхідності внесення відповідної інформації та очікування оновлення системи, або заміни члена ради, якщо оперативне створення запису в базі з певних причин неможливе.

Засідання кафедри на якому дається висновок про наукову новизну та практичну значимість результатів дисертаційного дослідження аспіранта має відбуватися в декілька етапів: доповідь аспіранта, запитання по змісту роботи, виступ експерта, який оцінював дотримання аспірантом правил академічної доброчесності, дискусія щодо готовності дисертаційної роботи до захисту, обговорення пропозицій до складу разової ради. Саме на цьому засіданні доречно приділити достатньо уваги обговоренню тих пунктів наукової новизни, які виносяться на захист, оскільки відповідальність за якість

дисертацій, захищених в науковій установі/ЗВО лежить саме на тих фахівцях, які підписали висновок про наявність в роботі наукової новизни та практичної значимості отриманих результатів.

Після отримання висновку про наукову новизну та формування повного пакету необхідних документів, аспірант подає заяву голові Вченої ради ЗВО/наукової установи про створення РСВР для захисту його дисертації. Після внесення всієї необхідної інформації до інформаційної системи НАЗЯВО, аспірант отримує номер своєї ради та може починати створення картки дисертації в УкрІНТЕІ. Це довгий багатокроковий процес, протягом якого необхідно бути дуже уважним і заповнювати всю необхідну інформацію без помилок та пропусків.

Стосовно безпосередньо публічного захисту дисертації, то варто порадити дотримуватися мови захисту, опонентам та рецензентам не затягувати свої виступи, оскільки вся інформація оприлюднена на офіційних ресурсах і є у відкритому доступі, тому немає потреби зачитувати весь текст відгука чи рецензії, а аспіранту структурувати відповіді на зауваження членів РСВР.

Загальний час на здійснення усього процесу захисту може коливатися від 5 до 8 і більше місяців, залежно від часу, який витратиться на етапи, тривалість яких не регламентована.

Висновки. Базуючись на досвіді майже двох сотень захистів докторів філософії, проведених в КПІ ім. Ігоря Сікорського можна зробити висновок, що уважність всіх учасників процесу до деталей, обізнаність аспіранта, наукового керівника та членів РСВР щодо відповідних норм законодавства дозволяє успішно та вчасно захистити дисертацію та отримати диплом доктора філософії.

Література:

1. Постанова КМУ № 261 від 23.03.2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (зі змінами). Доступ за посиланням Про затвердження Порядку підготовки... від 23.03.2016 № 261 (rada.gov.ua)

2. Наказ МОН України № 134 від 07.02.2024 «Про затвердження Положення про відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки». Доступ за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0509-24#n17>

3. Наказ МОН України від 24.06.2024 № 910 «Про деякі особливості набуття та поновлення статусу здобувача вищої освіти у 2024 році». Доступ за посиланням: Про деякі особливості набуття та... | від 24.06.2024 № 910 (rada.gov.ua)

4. Постанова КМУ №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Доступ за посиланням Про затвердження Порядку присудження... від 12.01.2022 № 44 (rada.gov.ua)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-427-9-38>

**СОЛОСПІВ «РОЗВИВАЙСЯ ТИ, ВИСОКИЙ ДУБЕ»
ЯКОВА ЯЦИНЕВИЧА НА СЛОВА ІВАНА ФРАНКА
ЯК ОНОВЛЕННЯ РЕПЕРТУАРУ СОЛІСТІВ-ВОКАЛІСТІВ
ТРЕТЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ**

Чамахуд Д. В.

*викладач циклової комісії методики музичної освіти
та вокально-хорової підготовки,*

викладач кафедри музичного мистецтва

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

м. Луцьк, Україна

аспірантка IV року навчання кафедри історії української

музики та музичної фольклористики

Національна музична академія України імені П. І. Чайковського

м. Київ, Україна

Оновлення та постійне осучаснення музичного репертуару мистецьких колективів та здобувачів освіти третього рівня, які навчаються за спеціальністю «Музичне мистецтво», завжди є актуальною проблемою. Особливо важливим у часи воєнного стану стає повернення із забуття музичних композицій талановитих українських митців, імена яких були несправедливо забутими. Серед таких постатей – композитор, диригент, фольклорист, педагог, громадський діяч Яків Яциневич (1869–1945). Відомості та нотні матеріали композитора досі знаходяться у різних архівах України.

Серед різноманітних жанрів творчої спадщини Я. Яциневича важливе місце займають солоспіви. Для музичного аналізу та аналітичного осмислення у дослідженні обираємо солоспів «Розвивайся ти, високий дубе» на текст вірша І. Франка, збережений у